

РОЗДІЛ 1

Відділ поведінкової психології ФБР, який займається серйозними вбивствами, розташований на нижньому поверсі Академії в Куантіко¹, у напівпідвальному приміщенні. Кларіс Старлінг прибула туди, розгарячившись після швидкої прогулянки від Алеї Гогана², де стрільбище. У волоссі заплуталися травинки, на вітрівці Академії ФБР також лишилися зелені плями після того, як Кларіс припадала до землі під вогнем на практиці операції затримання, що проводилася на плацу.

У приймальні нікого не було, і Старлінг швиденько обтрусилася, побачивши своє відображення у скляних дверях. Вона знала, що має чудовий вигляд без усілякого чепуріння. Її руки пахли порохом, але часу мити їх не було — повістка від начальника відділу Кроуфорда вимагала з'явитися негайно.

Вона знайшла Джека Кроуфорда в одному з безлюдних захаращених кабінетів. Він стояв біля чийогось робочого стола й розмовляв по телефону, і вперше за рік Кларіс отримала шанс його роздивитися. І від побаченого занепокоїлася.

Зазвичай Кроуфорд скидався на підтягнутого інженера середнього віку, який, певно, оплатив своє навчання

¹ Куантіко (раніше Потомак) — місто в штаті Вірджинія, де розташовані Академія та Лабораторія ФБР, одна з найбільших баз морської піхоти США, тренувальна база Управління боротьби з наркотиками та ін.

² Hogan's Alley — комплекс тактичної підготовки при Академії ФБР, який дістав назву від вигаданого кримінального району Нью-Йорка з коміксів про Жовтого хлопчика (автор Джозеф Пулітцер).

в коледжі завдяки бейсболу — вправний кетчер, жорсткий, коли доводилося захищати дім¹. Тепер він схуд, комір сорочки здавався зашироким, а під почервонілими очима виднілися темні набряки.

Кожен, хто читав газети, знав, що відділу поведінкової психології зараз непереливки. Старлінг загадалася, чи не наступив Кроуфорд на корок. Хоча насправді це було мало ймовірно.

Кроуфорд завершив розмову різкою відповіддю «Ні!», потім дістав із-під пахви папку й розгорнув її.

— Старлінг, Кларіс М., доброго ранку, — сказав він.

— Вітаю, — вона всміхнулася, виключно з чемності.

— Усе гаразд. Сподіваюсь, я вас не наполохав своїм викликом.

— Ні, — відповіла Старлінг і подумала: «Хоча це не зовсім правда».

— Ваші інструктори розповідають, що ви добре навчаєтеся, у десяти кращих студентів у класі.

— Я сподіваюсь, хоч офіційні дані досі не оприлюднені.

— Я цікавлюся час від часу.

Старлінг здивувалася. Вона вже була записала Кроуфорда до когорти дволиків покидьків, які заманюють наївних сержантів на службу.

Вона познайомилася з Кроуфордом, коли його запросили читати лекції в Університеті штату Вірджинія. Однією з причин, які привели Кларіс у Бюро, стала якість його семінарів із криміналістики. Коли Старлінг пройшла кваліфікаційний відбір в Академію, то написала Кроуфорду записку, але він так і не відповів і протягом

¹ Кетчер — гравець у бейсболі, який приймає м'яч від пітчера, оцінює ситуацію в грі й радить найкращий спосіб подачі; дім — основна база, позиція кетчера. Зазвичай студенти коледжів США, які беруть участь у спортивних змаганнях, отримують грошову винагороду.

трьох місяців, поки вона проходила навчання в Куантіко, не звертав на неї жодної уваги.

Старлінг була з тих, хто не просить про послуги й не набивається в друзі, та все одно її прикро вразила поведінка Кроуфорда. Але зараз, у його присутності, Кларіс знову відчула до нього симпатію, хоч як їй не хотілося цього визнати.

Із Кроуфордом, вочевидь, було щось не так. Окрім розумових здібностей, йому був притаманний певний хист, який Старлінг уперше помітила завдяки його вмінню добирати кольорову гамму й тканини в одязі, навіть у рамках одноманітного дрес-коду агентів ФБР. Зараз Кроуфорд мав охайний, проте змарнілий вигляд, наче в птаха, що скидає пір'я.

— З'явилася робота, і я згадав про вас, — промовив він. — Власне, це не зовсім робота, радше цікаве доручення. Скидайте мотлох Баррі з отого стільця й сідайте. Тут написано, що після того, як ви закінчите Академію, хотіли б отримати місце безпосередньо у відділі поведінкової психології.

— Так.

— Ви знаєтеся на криміналістичній експертизі, але жодного досвіду роботи в правоохоронних органах. За нашими критеріями потрібно мати шість років як мінімум.

— Мій батько був офіцером поліції, я знаю, що то за життя.

Кроуфорд злегка всміхнувся:

— Що ви *справді* маєте, так це диплом із двох дисциплін: психологія та криміналістика, і... скільки років ви проходили літню практику в центрі психічного здоров'я, два?

— Два.

— А ваша ліцензія психотерапевта? Ще дійсна?

— Термін закінчується за два роки. Я отримала її ще до ваших семінарів в університеті... до того як вирішила цим займатися.

— А тоді потрапили в мертвий сезон у наборі співробітників.

Старлінг кивнула:

— Мені пощастило — я вчасно дізналася й встигла перекваліфікуватися на експерта-криміналіста. Щоб мати змогу працювати в лабораторії, поки в Академії з'явиться вакансія.

— Ви мені писали про своє зарахування, так? І, здається, я вам не відповів. Тобто знаю, що не відповів. А слід було.

— У вас і без того багато клопоту.

— Ви чули про ПЗНЗ?

— Чула, що це Програма запобігання насильницьким злочинам. У «Правоохоронному віснику»¹ пишуть, що ви укладаєте базу даних, але ще не запустили її в дію.

Кроуфорд кивнув.

— Ми розробили анкету. Вона підходить під усіх відомих на цей час серійних убивць, — сказав він і подав Кларіс товстий стос паперів у нетривкому зшивачі. — Це розділ для слідчих, а це — для жертв, якщо хтось вижив. Синім позначено запитання, на які вбивця відповідає за власним бажанням, а рожевим — низку запитань, які експерт ставить убивці й занотовує його реакції разом із відповідями. Багато роботи з документами.

Робота з документами. Корисливий інтерес Старлінг підняв носа й принохувався, наче нетерплячий бігль. Кларіс відчувала, що пахне працевлаштуванням — мабуть, утомливе доручення згодовувати необроблені дані новій комп'ютерній системі. Її вабила можливість

¹ «FBI Law Enforcement Bulletin» — щомісячний журнал ФБР.

потрапити до відділу поведінкової психології — на будьяку посаду, але вона знала, що відбувається з жінкою, коли на неї поставили тавро секретарки, — його вже до кінця життя не змиєш. Доведеться обирати, і Кларіс хотілося зробити правильний вибір.

Кроуфорд наче чекав на щось — певно, він щось у неї спитав. Старлінг почала похапцем пригадувати.

— Які тести ви проводили? Міннесотський багатопрофільний був? Роршах?

— МБОО — так, Роршах — ніколи, — відповіла вона. — Ще проводила тематичний апперцептивний, а дітям давала Бендер-гештальт¹.

— Старлінг, вас легко налякати?

— Поки що ні.

— Розумієте, ми спробували опитати й дослідити всіх тридцятьох двох серійних убивць, які наразі перебувають за ґратами, щоб скласти базу даних для формування психологічних портретів у нерозкритих справах. Більшість погодилися на тест — як на мене, найчастіше їх спонукає бажання похизуватися. Двадцять сім осіб охоче з нами співпрацювали. Четверо з них сиділи в камері смертників, розгляд апеляцій загальмувався, тому з ними все зрозуміло. Але той, хто був потрібний нам найбільше, так і не пішов на поступки. Я хочу, аби ви відвідали його завтра в психіатричній лікарні.

Кларіс Старлінг відчула, як у грудях радісно забилося серце, але й стривожилося.

¹ Міннесотський багатопрофільний особистісний опитувальник («ММРІ») аналізує приховані психопатологічні переживання; тест Роршаха — дослідження особистості за допомогою картинок із різноколірними плямами; тематичний апперцептивний тест — для виявлення особливостей реагування на соціальне середовище; тест дитячого нейропсихіатра Лоретти Бендер перевіряє здатність відтворювати зображення.

— Хто об'єкт дослідження?

— Психіатр — доктор Ганнібал Лектер, — відповів Кроуфорд.

Після того як прозвучало ім'я, ненадовго запанувала мовчанка — як це завжди буває в цивілізованому товаристві. Старлінг уважно дивилася на Кроуфорда, але той нічого не казав.

— Ганнібал-канібал, — промовила вона.

— Так.

— Так, ну... Гаразд, добре. Я рада, що мені випала така нагода, але, ви ж розумієте, мені треба знати — чому саме я?

— Загалом через те, що ви вільні, — відповів Кроуфорд. — Я не очікую, що він погодиться на співпрацю. Він уже відмовився, але опосередковано — через директора лікарні. А мені треба звітувати, що в нього побував кваліфікований експерт і попросив його особисто. Є певні причини, вони вас не обходять. У відділі не лишилося вільних людей, аби цим займатися.

— Ви в скруті — Баффало Білл і ці події в Неваді¹, — сказала Старлінг.

— Точно. Стара історія — бракує теплих тіл.

— Ви сказали, треба йти завтра, ви поспішаєте. Якийсь зв'язок із поточною справою?

— Ні. А хотілося б.

— Якщо він мені відмовить, вам усе одно буде потрібна психологічна оцінка?

— Ні. Я вже під зав'язку ситий оцінками незговірливого пацієнта доктора Лектера, і всі вони різні.

Кроуфорд витрусив на долоню дві таблетки вітаміну С й розвів водою алказельцер, щоб їх запити.

¹ Імовірно, Кларіс згадує пожежі та вибухи на хімічному заводі, які сталися у 1988 році в місті Гендерсон, штат Невада.

— Розумієте, це просто смішно. Лектер — психіатр, і сам дописує в психіатричні журнали — неймовірні статті, — але ніколи не розглядає власні маленькі відхилення. Одного разу він удав, що згоден допомогти директору лікарні Чилтону з якимись тестами, коли на пеніс надягають чохол для вимірювання тиску й показують фотографії автокатастроф. А тоді Лектер першим опублікував те, що йому вдалося дізнатися про Чилтона, й пошив того в дурні. Він відповідає на серйозні листи, які йому пишуть студенти психіатричного відділення і які не стосуються його власного випадку, але це й усе. Якщо він не стане з вами говорити, то доповідьте по суті. Який він має вигляд, яка обстановка в камері, що він робить. Передайте місцевий колорит, так би мовити. І пильнуйте пресу, як будете заходити до лікарні та йти звідти. Я не про справжню пресу, а про жовту. Вони любляють Лектера навіть більше за принца Ендрю¹.

— Якийсь низькопробний журнал запропонував йому п'ятдесят тисяч доларів за кілька рецептів, так? Здається, я щось пригадую, — сказала Старлінг.

Кроуфорд кивнув:

— Я певен, що «Народне базикало»² підкупило когось із лікарняного персоналу і там можуть дізнатися про ваш візит, коли я про нього домовлюся.

Кроуфорд нахилився вперед, і його обличчя зупинилося навпроти Старлінг на відстані двох футів³. Вона помітила, як мішки під очима розпливлися в нижніх

¹ Ендрю, герцог Йоркський (нар. 1960) — другий син королеви Єлизавети II, відомий скандальним розлученням із Сарою Фергюсон.

² «National Tattler» — вигаданий американський таблоїд, також фігурує в романі Гарріса «Червоний дракон» і в телесеріалі «Ганнібал» (2013—2015, канал NBC).

³ ≈ 0,6 м.

скельцях його двофокусних окулярів. Нещодавно він полоскав рот лістерином.

— А тепер мені потрібна вся ваша увага, Старлінг. Ви мене слухаєте?

— Так, сер.

— Будьте дуже обережні з Ганнібалом Лектером. Доктор Чилтон, начальник психіатричної клініки, обговорить з вами процедуру, якої ви маєте дотримуватися під час відвідин. У жодному разі не відхиляйтеся від неї. *Не відхиляйтеся ні на йоту, із жодної причини.* Якщо Лектер узагалі з вами заговорить, то просто заради того, аби щось про вас дізнатися. Саме з такою цікавістю змії зазирають у пташині гнізда. Зрозуміло, що під час бесіди завжди доводиться обмінюватися репліками, але не розповідайте йому ніяких деталей із біографії. Не треба, щоб у нього в голові опинилася ваша особиста інформація. Ви знаєте, що він зробив із Віллом Гремом.

— Я читала, ще коли це сталося.

— Він випатрав Вілла ножем для різання лінолеуму, коли той його розкусив. Вілл дивом не помер. Пам'ятаєте Червоного Дракона? Лектер нацькував Френсіса Доларгайда на Вілла та його родину. Тепер обличчя Грема має такий вигляд, наче його намалював якийсь довбаний Пікассо, і все через Лектера. У лікарні він пошматував медсестру. Виконуйте свою роботу й ніколи не забувайте, хто він такий.

— І хто ж він? Ви знаєте?

— Знаю тільки, що він монстр. Ніхто не скаже нічого більш конкретного. Можливо, у вас вийде дізнатись. Я обрав вас не навмання, Старлінг. Ви поставили мені кілька цікавих запитань, коли я викладав в Університеті Вірджинії. Директор отримає рапорт за вашим підписом, якщо документ буде зрозумілий, стислий і чіткий. А це вже мені вирішувати. Ваша доповідь повинна бути